

Sobre el SACÍ PERERÊ

El Sací Pererê és possiblement el personatge més popular en el folklore brasiler. És un jove amb una sola cama, negre o mulat, amb forats en els palmells de les mans, que fuma amb pipa i usa una gorra màgica de color vermell per aparèixer o desaparèixer normalment enmig d'un remolí. El nom va anar canviant i té distintes formes: com *Sací Taperê* y *Sá Pereira* o *Sací Pererê*.

Bromista

Considerat un bromista molest en la major part del Brasil, i una criatura perillosa i nociva en altres, pot concedir desitjos als humans que l'aconsegueixen atrapar, o li poden agafar la seva gorra màgica .

Burlata incorregible, no causa danys d'importància, però no hi ha mal que no pugui fer. Amaga les joguines dels nens, extravia els animals de granja, es burla dels gossos i maleeix les gallines, perquè no puguin covar els seus ous.

En general, és considerada una figura juganera que es diverteix amb els animals i les persones. A la cuina, vessa la sal, fa la llet agra, crema el menjar que hi ha al foc, i posa mosques a la sopa. Al carrer espanta els viatgers amb els seus xiulets a la nit -molt forts i impossibles de localitzar-.

En resum i perquè quedi ben clar: tot el que va malament a la casa o fora d'ella, pot ser atribuït sense dubtar al Sací: perdre les claus, trencar gots i copes, donar-se un cop al front, cremar-se un dit, etc.

Poders, debilitats i hàbits

A més de desaparèixer sovint de la vista dels humans, -només deixa veure la seva gorra i la seva pipa- pot transformar-se en un Matitaperê, un ocell esquiu i melancòlic.

Si mai us persegueix un Sací us en podeu escapar creuant un corrent d'aigua: el Sací no us vindrà al darrera perquè l'aigua li fa perdre els seus poders. Una altra forma de distreure'l és deixar caure una corda plena de nusos, perquè es veurà obligat a aturar-se i desnuar-los un per un. No pot resistir la temptació de desfer-los. També es pot intentar subornar-lo amb una mica de cachaça (beguda tipus aiguardent) o tabac per a la seva pipa.

És molt bo fent malabars amb brases o altres objectes petits, i la falta d'una cama no li impedeix muntar molt bé a cavall.

Tot remolí -diu la llegenda- és causat per la dansa circular d'un Sací. Sabent-ho se'l pot capturar o bé llançant un rosari beneït dins el remolí, o bé atrapant-lo amb un colador o escurador.

Una vegada en el nostre poder el millor és tancar-lo en una ampolla de vidre fosc, tapada amb un suro que tingui una creu marcada. Per esclavitzar-lo, res millor que treure-li la gorra, que és la font del seu poder: Es diu que un Sací capturat quan recupera la seva llibertat, segons el tracte rebut, pot arribar a ser un amic digne de confiança, o un terrible enemic.

Orígens del mite

Mentre alguns sostenen que el mite del Sací s'origina a Europa al Segle XIII, altres diuen que és un derivat del «jaciment Yaterê» de la mitologia Tupí-Guaraní: un nen màgic de cabell vermell que pot atraure les persones i trencar el silenci del bosc amb els seus crits i xiulets. Va ser originàriament una criatura noctàmbula, i de fet jaciment significa «lluna» en el llenguatge tupí antic.

Alguns diuen que el seu origen prové dels indis de la suposada regió de les Missions al Sud, des d'on es va estendre als altres indrets. Ells contaven les històries del Sací per espantar els seus propis nens i els amos. En aquest procés la criatura es va tornar negra, i el cabell vermell es va convertir en una gorra vermella i, -com els ancians africans que usualment contaven els contes-, va adquirir una pipa per fumar constantment.

La idea d'un ésser sobrenatural tancat en una ampolla amb un tap, té un paral·lelisme amb la història de la llàntia d'Al·ladí. Pot ser una coincidència, o reflectir el fet que molts dels esclaus provinents de l'Àfrica eren musulmans, i estaven familiaritzats amb les llegendes àrabs.

La gorra vermella pot haver-se inspirat en el capell frigi que solien usar els exploradors portuguesos. Cal assenyalar, però, que ja en la mitologia romana el concepte de Sací Pereré mostra alguns sincretismes amb elements cristians: sempre retrocedeix quan se li mostra una creu, deixa enrere una olor sulfurosa, és a dir, atributs del diable en el folklore cristià.

Variants

Es coneixen diferents variants del mite:

- Sací pererê , negre com el carbó.
- Sací trique, mulat i més benigne.
- Sací saçurá, amb ulls vermells.

Actualment es representa com un nen negre d'una sola cama que té una barretina vermella al cap i sempre porta una pipa a la boca. És conegut de nord a sud del Brasil, i el nom i representacions varien segons les zones. La representació més coneguda i popular és la que hem donat i és la del nord-est.

Al nord del Brasil, la mitologia africana el va convertir en un nen negre que va perdre una cama lluitant capoeira, una imatge que preval avui en dia. També va heretar, de la cultura africana, el xiulet, una espècie de tub.

Al sud i sud-est hi ha algunes variacions. A Rio Grande do Sul, per exemple, és retratat com un nen negre amb cames i gorra de color vermell que gaudeix turmentant la vida dels conductors de camions i dels viatgers en general.

Retrat de Pererê Sací (2007) J. Marconi

Literatura

El primer escriptor que va popularitzar la figura del *Sachi se Pererê* fou Monteiro Lobato, que va preparar una enquesta entre els lectors del diari O Estado de Sao Paulo sota el títol "*Mitología Brasileira - Investigación sobre el Pererê Sací*".

Lobato va aconseguir un munt de respostes a partir de les quals el diari va relatar les distintes versions del mite l'any 1917. I el 1918 en va sorgir el primer llibre: *Pererê El Sací: resultados de una encuesta*.

Més tard, el 1921, l'autor torna al personatge en el llibre *El Sac*, un segon esforç dedicat a la literatura infantil .

Còmics

El dibuixant de còmics Ziraldo va crear el 1958 la sèrie de la Clase de Pererê , en la que el Sací n'és el protagonista. Les històries foren publicades originalment a la revista O Cruzeiro.

Cinema i TV

El primer actor en interpretar el paper fou Matozinhos Pablo, a la pel·lícula "Sací", adaptació del llibre de Lobato. La producció de 1951 fou de la Brasiliense Films dirigida per Nanni Rudolph .

L'any 2005 els investigadors Sylvio Rocha do Amaral y K. Ruda Andrade van iniciar un treball, que va durar un any i mig, en el que van investigar a una colla de persones, de les comunitats rurals del Valle do Paraíba i la regió de Valle de Ribeira Botucatu, que deien que havien vist o havien escoltat sacís. El resultat d'aquest estudi és una pel·lícula, de 50 minuts de durada, amb el títol *Tots són Sací*. El documental, en portuguès, es troba disponible a Internet.

Fragment: <http://www.youtube.com/watch?v=J4MojADg49U>

Tot: <http://vimeo.com/11609651>

Des del 1977 al 2007, a la televisió hi ha varies adaptacions de la figura del Sací.

Música

El 1912 , el compositor brasiler Heitor Villa-Lobos va escriure la marxa de *Sachi*, dins les obres per piano de *Petiz* (W048). La composició, com altres de la mateixa peça, s'inspira en la música popular del Brasil.

Francisco Mignone també va posar el nom de *Sací sexto* a un dels seus *Estudis trascendentals* per piano, 1931.

<http://www.youtube.com/watch?v=00mxFPrxPZE>

Edmundo Villani-Cortes li va tornar a donar vida a *l' entrada del diari Primer de Sací* (piano, 1994), el tercer full *del diari d'un Sací* (para flauta, 1992) i la *Séptima entrada de diari d'un Sací* (per baix, 1992) .

A la música popular, la primera referència és la composició de *Sací Pererê* de Chiquinha Gonzagade de l'any 1909.

El Sací és present a moltes cançons populars i a moltes bandes sonores. El 1981 era la melodia d'una sèrie de televisió: *Rancho del pájaro carpintero amarillo*. Al cap d'un any Guto Graça Mello va escriure i gravar *Sací. Pirlimpimpim* (1982), la cançó sobre el personatge, és de Jorge Ben (*Sací Pererê*). La segona versió de la sèrie de televisió hi va incloure *Pererê Peralta (SACÍ)* de Charlie Brown (2001) i *Sací*, de Sacramento Marcos i Izak Dahora (2006).

Altres gravacions:

- Gilberto Gil , *Sací Pererê* (Gil, 1980);
- Bia Bedran , *Patío* (Bedran, 1992);
- Monica Salmaso , *Sací* (Guinga/Paulo César Pinheiro,1998);
- Gal Costa , *La Gran Final* (Moraes Moreira, 2004);
- El color del sonido, *danza, Sací* (Mu Carvalho, 2006).
- Flavio Paiva, *La Fiesta de Sací* (Paiva/Orlângelo Leal, 2007).

Pel que fa a la música instrumental, les referències principals provenen del guitarrista Carlinhos Antunes (*Sací Pererê*, 1996), la banda de paramo (*Sací Pererê*, 1977), Guilerme Lamounier (*Sací Pererê*, 1978) i Quartet Pererê (*Polka de Sacy i Llibertat Pererê*, en el Balaio àlbum,2010). El Quartet Pererê havia presentat, el 2005, l'espectacle *Armorial Sací*, i va agafar la llegenda de l'univers literari de l'escriptor de Pernambuco, Ariano Suassuna.

Dia del Sací

El 2005, al Brasil es va instituir el Dia del Sací, que se celebra el 31 d'octubre amb la finalitat de reivindicar els personatges del folklore brasiler.

El Sací com a mascota

Per ser una criatura privilegiada, el Sací és molt àgil i potent i sempre derrota els seus enemics. Per aquestes virtuts , alguns clubs esportius del Brasil n'han fet la seva mascota, com ara el Sport Club Internacional i social Futebol Clube.

La metamorfosi de Sací

En els seus inicis, el Sací era representat per un dimoni amb una cama i una cua. Les seves bromes eren per impedir l'entrada d'estranyos al bosc o al país. Probablement va ser una manera que tenien els nadius de protegir el seu territori contra la invasió dels homes blancs no desitjats.

La tipologia original de Sací ha anat canviant a mesura que

la mateixa cultura brasilera ha integrat elements africans i europeus, portats pels esclaus, provinents d'Àfrica, i pels colonitzadors.

Quan els africans i els europeus van arribar a terres brasileres portaven els seus propis mites i els van difondre entre els que hi vivien, així es va aconseguir barrejar característiques de les tres cultures.

El Sací es va convertir en un noi negre amb les característiques físiques dels africans. Alguns creuen que l'absència de la cama es deu a una pèrdua soferta en una disputa del tipus de lluita que practicaven els africans. També se li va afegir un tub, típic de les tradicions africanes. De la cultura europea va adaptar un barret elegant de color vermell, una mena de gorra frígia, que diu la llegenda, és la font dels seus poders màgics.

Per saber-ne més:

Historieta i cançó (en portuguès)

- http://www.youtube.com/watch?v=eyqC-mp_UOk&playnext=1&list=PLD751CEB4576F06FD 2'54

Article a la revista Aula (GRaó)

<http://textos.grao.com/revistas/quix-infantil/048-filosofia-3-18-reflexio-compartida/el-Sací-perere-arriba-a-lacute-aula-de-cinc-anys>

Experiències:

<http://aulasargantanes.blogspot.com/2009/01/qu-s-un-sac-perer.html>

<http://aula4anysa.blogspot.com/2011/02/hi-havia-una-vegada-un-Sací-perere.html>